

بنام خدا

عنوان:

توسعه توریسم روستایی
رویکردی نوین در جهت توسعه پایدار روستایی

نویسندگان:

مریم حسین محمدی* و داریوش حیاتی**

Email:mohammadi_shz42@yahoo.com

* دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز

Email: hayati@shirazu.ac.ir

** عضو هیات علمی بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز

در عصر حاضر گردشگری و اقتصاد توریسم در حال تبدیل شدن به یکی از اصلی ترین ارکان اقتصادی جهان، نخستین صنعت پردرآمد دنیا و یکی از ارکان توسعه پایدار می باشد. توریسم اشکال مختلفی دارد که اکنون شکلی نوین از توریسم با عنوان توریسم روستایی، با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی، بعنوان ابزاری جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهمترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی تجسم یافته است که با تاثیر گذاری در سه بعد پایداری اقتصادی، اجتماعی و محیطی، ضمن جلب مشارکت جوامع محلی در توسعه اقتصاد ملی با پتانسیل حفظ و حمایت از منابع طبیعی و محیط زیست باعث پایداری محیطی می شود. در بعد اقتصادی، گامی جهت کاهش فقر، با توسعه مراکز اشتغال کوچک، افزایش و تغییر شکل منابع در معرض خطر به سمت منابع پربازده و همراه با سودمندی و توزیع درآمد برمی دارد در بعد اجتماعی نیز باعث کارآفرینی و جلوگیری از مهاجرت، ارتباطات بیشتر روستاییان با سایر جوامع و فرهنگ های متنوع و شناساندن هویت محلی و رفاه و نهایتا، ایجاد توسعه پایدار روستایی می گردد. امروزه، نه تنها کشورهای پیشرفته ای چون امریکا، اتریش، ایتالیا، انگلیس، آلمان، فرانسه، سوئد، دانمارک و اسپانیا منافع زیادی را از این راه کسب نموده اند بلکه تجربه کشورهای چون تایلند، تایوان، چین، مکزیک، نپال، سنگال، مالزی و غیره نشان می دهد که این شکل از توریسم منافع زیادی را به همراه داشته و باعث توسعه جوامع روستایی گردیده است زیرا جریان سرمایه شهری به سادگی به روستا صورت می گیرد. اکنون با افزایش مدرنیته، بسیاری از کلان شهرها و مراکز جمعیتی به سمت یکسانی و شبیه هم شدن پیش می روند. این همانندی، یکنواختی را با خود به همراه دارد. لذا افراد در پی تنوع و تغییر محیط با سفر از سمت شهرها به روستاها و استفاده از زیست بوم های طبیعی و چشم اندازهای زیبا می باشند. از طرف دیگر، روستاها با دارا بودن تنوعات طبیعی فراوان، پتانسیل جذب این توریست ها را دارند. ایران نیز به لحاظ برخورداری از مواهب طبیعی، تنوع اقلیمی و پتانسیل های لازم، طبیعت بکر و متنوع روستایی و وجود آثار باستانی، میراث فرهنگی و جاذبه های قابل عرضه فراوان در روستاها، از موقعیت خوبی برای ایجاد توریسم داخلی و خارجی روستایی برخوردار است در حالیکه سهم ناچیزی در این صنعت را داراست. در این مقاله با بهره گیری از تجربیات سایر کشورها در جذب توریسم، پتانسیل های موجود بصورت تحلیلی - توصیفی مورد بررسی قرار گرفته است و در نهایت راهکارهایی اجرایی جهت چگونگی بهره برداری و استفاده بهینه از این پتانسیل ها، ضمن درگیر کردن سازمانها و دستگاههای سرمایه گذار و مداخله آنان در برنامه های توسعه روستایی و ایجاد جاذبه های توریستی به منظور توسعه هرچه بیشتر و پایدارتر جوامع روستایی ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: توریسم روستایی، جوامع روستایی، توسعه پایدار روستایی، اشتغال روستایی، جاذبه های توریستی

جهان ما پوشیده از زیبایی‌های نامشهودی است که یکی از آنها زیبایی پنهان و مسحور کننده متنوعی است که پیرامون ما وجود دارد. تنوعی که علاوه بر جنبه زیبایی چشمگیر دارای جنبه کارکردی نیز هست. جنبه کارکردی زیبایی‌های طبیعی و همچنین میراث ماندگار تاریخی در دهه‌های اخیر در تولید ثروت و درآمد و با اسم توریسم، جایگاه ممتازی را در اقتصاد جهانی یافته است (رستمعلی زاده، ۱۳۸۶).

در عصر حاضر گردشگری و اقتصاد توریسم در حال تبدیل شدن به یکی از سریع‌ترین صنایع رو به رشد جهان، ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، از اصلی‌ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه پایدار است (Rattanasuwongchai, 1998). این صنعت، در دهه‌های اخیر به شکل گسترده‌ای در حال رشد است بطوری که تبدیل به نخستین صنعت پردرآمد دنیا گشته است و هنوز نیز با افزایش شدیدی در روند گردشگری مواجه هستیم. فرانسه با جذب سالانه ۷۶ میلیون نفر در مقام نخست و آمریکا با گردشگرانی در حدود ۶۰ میلیون نفر گردشگر، در مقام دوم و کشورهای ایتالیا، انگلیس و آلمان نیز در مقام‌های بعدی قرار دارند (رستمعلی زاده، ۱۳۸۶).

توریسم اشکال مختلفی دارد؛ که اکنون شکلی نوین و گزیداری از توریسم با عنوان توریسم روستایی، با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی، بعنوان ابزاری جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهمترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی ارتقاء یافته است. از انواع مهم و در حال رشد توریسم، توریسمی است که مربوط به روستا و مناطق روستایی می‌باشد. توریسم وابسته به روستا در کشورهایی که دارای صنعت توریسم رشد یافته‌ای هستند به شدت در حال گسترش و رشد می‌باشد. کشورهایی نظیر آمریکا، اطریش و ... از زمره این کشورها می‌باشند (Walpole & Goodwin, 2000). برنامه ریزی‌ها، فعالیت‌ها و اقدامات کشورهای مختلف جهان در راستای توسعه صنعت توریسم می‌تواند حاوی آموزه‌های مفیدی برای فعال نمودن ظرفیت‌های گردشگری در ایران باشد.

در این مقاله با بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها در جذب توریسم، پتانسیل‌های موجود با روش تحلیلی- توصیفی و کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفته و سعی گردیده است که با مروری بر پیشینه نگاشته‌ها، علل موفقیت کشورهای در حال توسعه در زمینه توسعه توریسم روستایی، بررسی گردد و سپس با توجه به پتانسیل‌های موجود در ایران و اقدامات انجام شده یا در دست اجرا، راهکارهای جدیدی جهت پیش رفتن به سمت توسعه پایدار روستایی ارائه گردد.

مفاهیم توریسم روستایی در مقایسه با سایر مفاهیم مشابه

بر اساس تعریف ارائه شده توسط سازمان ملل^۱ و سازمان جهانی گردشگری^۲، "گردشگر کسی است که مسافرتی بین دو یا چند ناحیه داشته، به نحویکه از محل زندگی خود به مدت بیش از ۲۴

^۱-UN : United Nation

^۲-W T O : World Tourism Organization

ساعت و کمتر از یک سال با هدف تجارت، تفریح و یا سایر منظور ها دور شود. گردشگر رابط بین مناطق دور و نزدیک و کاشف سرزمین ناشناخته یا بیننده آثار کهن و باستانی، پیوند دهنده فرهنگ ها و سیاستها، ناقل هنرها، تکنیک ها و توسعه دهنده اقتصاد و پدید آورنده درآمدهای جدید و مشاغل مختلف است (ظهرابی، ۱۳۸۵).

تعریف دقیق توریسم روستایی که مورد بحث این مقاله حاضر می باشد، موضوع بسیاری از مباحث در میان صاحب نظران می باشد بدون اینکه به اتفاق نظری دست یابند (Patric, 2003). بسیاری از تعاریف بر روی انواع فعالیت هایی که گردشگران در یک ناحیه روستایی انجام می دهند، تاکید دارد که این مقوله شامل انواع توریسم مانند توریسم کشاورزی، فرهنگی، اکوتوریسم و غیره می شود و البته تمام این اشکال به میزان زیادی ارتباط با الزامات اساسی توسعه پایدار دارد. اما اینکه چرا تعاریف متعدد است، دلایلی دارد:

۱ - از آنجاییکه معیار و ضوابط مورد استفاده اقوام مختلف، به میزان زیادی متفاوت است، در نواحی که توریسم روستایی در آنها شکل می گیرد، تعریف دقیق و یکسان آن مشکل است.

۲ - اصلا تمام نواحی که این شکل از توریسم در آن شکل می گیرد ممکن است دقیقا جزء نواحی روستایی و با تمام ویژگی های آن محسوب نشود و تنها در یک محدوده روستایی قرار گرفته باشد.

۳ - در اشکال متفاوت توریسم روستایی در مناطق و کشورهای مختلف، مشکل می توان ویژگی هایی را یافت که در تمام کشورها و جوامع، مشترک باشند، یا می توان گفت که مناطق روستایی بدلیل برخورداری از تنوع زیاد در زمینه های مختلف می توانند مکانهای جذابی برای گردشگران باشند. از طرفی همین تنوع، باعث شده که نتوان تعریفی جامع و فراگیر را برای توریسم روستایی ارائه نمود.

۴ - نواحی روستایی در یک فرایند پیچیده ای از تغییرات مربوط به اثرات بازار و ارتباطات می باشند و این باعث تغییر در کیفیت و وضعیت بازار و جهت گیری های آنها می گردد (Patric, 2003).

لذا، توریسم روستایی دارای اشکال متعددی است و به همین دلیل تعریفی جامع و دقیق از آن دشوار است. اما نکته مهم آن است که بایستی توریسم روستایی بعنوان بخشی از فرایند توسعه روستایی که یکی از مفاهیم و اشکال توسعه پایدار است، مورد توجه قرار گیرد. اما برخی تعاریفی که تاکنون ارائه داده اند بدین شرح می باشد:

گردشی توأم با مسوولیت به نواحی روستایی است که باعث حفظ محیط زیست و توسعه رفاه جوامع محلی می گردد (Lai & Nepal, 2006).

این نوع گردشگری در یک محیط روستایی انجام می پذیرد در این نوع گردشگری می توان به فعالیت هائی نظیر دیدن مزارع روستایی، رسیدن به آرامش در محیط روستا، گشت و گذار در طبیعت، داد و ستد با روستاییان و غیره اشاره نمود. اهداف این نوع گردشگری زمینه های اقتصادی اجتماعی، فرهنگی می باشند. گردشگری روستایی از نظر نوع فعالیت به دو نوع تفکیک می شود:

الف - گردشگری با تکیه بر کشاورزی در مزرعه: کشاورزی و دیگر فعالیت های مربوط به آن محور اصلی این نوع از گردشگری را شکل می دهد که به آن گردشگری کشاورزی نیز گفته می شود.
ب - گردشگری بدون تکیه بر کشاورزی و خارج از مزرعه: محور فعالیت ها چیزی غیر از فعالیتهای کشاورزی است مانند گشت و گذار در طبیعت ، حضور در روستا، دوچرخه سواری ، اسب سواری و غیره (ظهرابی، ۱۳۸۵).

طبق بیانات انجمن توریسم جهانی^۳، توریسم روستایی می تواند یک سکوی پرش، موتور محرک برای کاهش فقر و نماینده و عاملی برای توسعه پایدار جوامع محلی خصوصاً در کشورهای در حال توسعه باشد. خطوط برنامه ریزی، مدیریت برای توسعه توریسم روستایی و اخلاقیات بایستی در آن رعایت گردد. اثرات زیست محیطی و فرهنگی زیادی دارد (Lash & Austin, 2003). حفظ محیط زیست و گردش مسئولانه در طبیعت در ذات این نوع توریسم نهفته است (رستمعلی زاده، ۱۳۸۶).

واژه دیگری که مفاد آن شباهت زیادی با توریسم روستایی دارد و حتی برخی ایندو را معادل فرض می نمایند، اکوتوریسم می باشد. واژه اکوتوریسم^۴ از سال ۱۹۶۵ متداول و چهار معیار برای اکوتوریسم ارائه گردید (ظهرابی به نقل از WTO، ۱۳۸۵):

۱ - حداقل تاثیر منفی بر محیط زیست

۲ - حداقل تاثیر منفی به فرهنگ و حداکثر مسئولیت پذیری نسبت به فرهنگ جامعه میزبان

۳ - حداکثر سود اقتصادی برای جامعه میزبان

۴ - حداکثر رضایت تفریحی جهت مشارکت جهانگردان

بر اساس تعریف ارائه شده توسط (IUCN 1996) ، اکوتوریسم مسافرتی مسئولانه^۵ به مناطق طبیعی نسبتاً دست نخورده با هدف لذت بردن و استفاده از مظاهر طبیعت و جنبه های فرهنگی همراه آن است که باعث ارتقاء حفاظت از منابع طبیعی شده و اثرات منفی کمی بر محیط زیست داشته و باعث فعال شدن جوامع محلی و بومی گردیده و از نظر اقتصادی و اجتماعی این جوامع را تقویت می کند.

در گردشگری فرهنگی^۶ اهداف اولیه سفر مطالعه، مشاهده و شناسائی نشانه های فرهنگی یک تمدن و یک قوم است. در کشورهای اروپائی تقریباً از سالهایی که آثار منفی گردشگری تشخیص داده شد (تخریب محیط زیست، تاثیر منفی بر فرهنگ) قدمهای اولیه توسط نهادهای دولتی برای مدیریت جهانگردی ، انجام گرفته که این اقدامات بر پایه حفاظت محیط زیست و توسعه پایدار استوار است (همان منبع).

اکوتوریسم بعنوان فلسفه ای برای خلق منابع سودمند، به منظور حفظ محیط زیست و فراهم نمودن توسعه پایدار در جوامع محلی از اواخر ۱۹۸۰ ایجاد شد و در سال ۱۹۹۰، کمیته اکوتوریسم بین

³ . World Tourism Association

⁴ . Ecotourism

⁵ . Responsible Tourism

⁶ . Cultural Tourism

المللی^۷، راهبردها و روشهایی را برای توسعه روستایی و کشاورزی بنا گذارد (Lash & Austin, 2003).

بنابراین هرچند مفهوم اکوتوریسم شباهت زیادی با توریسم روستایی دارد اما ایندو کاملا یکسان نیستند. توریسم روستایی شامل توریسم کشاورزی و غیر کشاورزی در نواحی روستایی و جوامع محلی می باشد اما شامل فعالیت هایی مانند ایجاد پارک، جنگل کاری و گذار در نواحی صحرایی نمی شود (Knowd, 2001). درحالیکه ایجاد پارک ها برای گردشگران شامل فعالیت های اکوتوریسم می گردد.

در نهایت طبق مفاهیم فوق می توان گفت که توریسم روستایی را هر شکلی از توریسم که نشاندهنده نوعی از زندگی روستایی، هنر، فرهنگ و میراث فرهنگی در مکان های روستایی باشد و به موجب آن سودآوری را برای جوامع محلی هم به لحاظ اقتصادی وهم اجتماعی به همراه داشته باشد و نیز تعاملاتی را نیز بین گردشگران و افراد محلی به منظور توسعه تجربه بیشتر و تبادلات فرهنگی و اجتماعی ایجاد نماید تعریف نمود.

نوشتار حاضر که با روش تحلیلی- توصیفی انجام گرفته است، سعی دارد ابتدا با مروری بر پیشینه نگاشته ها، اهمیت توریسم روستایی و علل موفقیت کشورهای در حال توسعه در زمینه توسعه توریسم روستایی را بررسی نماید و سپس با توجه به پتانسیل های موجود در ایران و اقدامات انجام شده یا در دست اجرا، راهکارهای جدیدی جهت پیش رفتن به سمت توسعه پایدار روستایی را ارائه نماید.

اهمیت توریسم روستایی

هرچند که توریسم روستایی در مجموع، موضوع جدیدی نیست اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه پایدار جوامع محلی ایفا می نماید، به تازگی به اثبات رسیده است. امروزه تمایل به گریز از محیطهای مصنوعی و پناه آوردن به طبیعت و جستجوی مناطق بکر و دست نخورده سبب شده است که نوعی گردشگری که در اصل وابسته به محیط طبیعی است (کوهستان، جنگل، بیابان، سواحل، دریاچه ها، تالاب ها و غارها و نیز روستاها) رواج یابد (ظهرابی، ۱۳۸۵).

با افزایش مدرنیته، بسیاری از کلان شهرها و مراکز جمعیتی به سمت یکسانی و شبیه هم شدن پیش می روند. این همانندی، یکنواختی را با خود به همراه دارد. لذا افراد در پی تنوع و تغییر محیط با سفر از سمت شهرها به روستاها و استفاده از زیست بوم های طبیعی و چشم اندازهای زیبا می باشند. از طرف دیگر، روستاها با دارا بودن تنوعات طبیعی فراوان، پتانسیل جذب این توریست ها را دارند که این نوع توریسم هم نیازهای روانی گردشگران را تامین می نماید و هم منافع بیشماری را برای جامعه محلی به ارمغان می آورد. این نوع توریسم باعث رونق همه جانبه روستا می گردد، چرا که در زمینه توسعه کالبدی روستا و زیرساختها، ایجاد زیر ساختها و مکان های اقامتی، تفریحی در محیطهای روستایی برای گردشگران وهمچنین بارونق بخشیدن به بخش اقتصادی و افزایش

⁷ The International Ecotourism Society (TIES)

تنوع کسب و کار در روستا و درآمد روستاییان و نیز بدلیل برخوردهای فرهنگی و اجتماعی با گردشگران باعث رشد اجتماعی و فرهنگی مردم روستا می‌شود. و به دلیل ایجاد مشاغل جدید و افزایش درآمد از مهاجرت‌های روستایی جلوگیری می‌کند.

هرچند رشد گسترده این صنعت، همانند سایر صنایع در اختیار کشورهای صنعتی اروپایی است، اما تجربه کشورهای در حال توسعه ای چون تایلند، تایوان، مکزیک، مالزی، نپال، سنگال و غیره نشان می‌دهد که این شکل از توریسم منافع زیادی را به همراه داشته و باعث توسعه جوامع روستایی گردیده است زیرا جریان سرمایه شهری به سادگی به روستا صورت می‌گیرد (رستمعلی زاده، ۱۳۸۶).

اساس توریسم روستایی، ترکیب محیط زیست روستایی، فعالیت های مزرعه و فرهنگ های خاص موجود در روستا بمنظور فراهم نمودن گردشگری و تنوع برای گردشگران و ایجاد فرصتی برای افراد محلی در جهت کسب درآمد بیشتر، ایجاد اشتغال و آشنایی با فرهنگ های مختلف و ایجاد ارتباط با ایر افراد خارج از روستای خود می باشد و ایجاد این فرصت بدون تخریب محیط زیست طبیعی مد نظر است. رتز و پوزکو^۸ طی مطالعاتی در تایوان به این نتیجه رسیدند که توریسم روستایی، با خود تغییرات اقتصادی- اجتماعی را به همراه دارد، باعث تغییر در ساختار جمعیتی و ارزشهای محلی و نیز در حفظ میراث فرهنگی تاثیر مثبتی دارد و تماس های اجتماعی بیشتری را برای افراد محلی فراهم کرده و از این طریق، فرصتی برای یادگیری سایر فرهنگ ها ایجاد می نماید (Kuo & chiu, 2006).

توریسم روستایی یکی از مولفه های مهم در مفاهیم توسعه پایدار روستایی است و توسعه توریسم بدون تعریف دقیقی از خط مشی های توسعه امکان پذیر نخواهد بود. چرا که توسعه پایدار روستایی عبارت از وحدت میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی به منظور بالا بردن سطح معیشت و رفاه مردم روستایی است. در توسعه پایدار روستایی توجه به عوامل زیست محیطی از اهمیت بسیاری برخوردار می باشد. لذا بسیاری از کشورهای جهان در طی سالیان اخیر در پی ارتقاء این صنعت و توسعه ظرفیت های گردشگری می باشند و بسیاری از آنان موفقیت های چشمگیری نیز داشته اند.

لازم به ذکر است، جوامعی که صنعت توریسم روستایی و کشاورزی در آن رواج دارد، و به موفقیت هایی از این راه رسیده اند، جوامعی هستند که افراد در فعالیت ها و پروژه ها کنترل و مشارکت دارند و قسمت عمده منافع در جامعه مورد نظر باقی می ماند. اعضاء جامعه خود درگیر پروژه ها می شوند و منافع نیز باید به آنان اختصاص یابد و بر اساس مشارکت داوطلبانه این امر صورت می گیرد (Li, 2005).

همه این موارد نشان دهنده یک رابطه قوی بین توریسم روستایی با توسعه پایدار می باشد و یکی از راهکارهای اساسی برای توسعه مناطق روستایی توجه به این نوع توریسم است تا محیطهای روستایی را از انزوا و مهجوریت خارج نموده و توسعه ای متوازن در کشور ایجاد نماید. توریسم

⁸.Ratz& puczko

روستایی موجب حفظ و تداوم فرهنگ اصیل و بومی می شود و نکته مورد توجه در روستاها و ایلات و عشایر این است که هر کدام از آنها افسانه ها، داستان ها، آداب، سنن و عقاید مربوط به خود را دارند که مجموعه این ها یک موزه مردم شناسی بی نظیر است و هر یک از سیاه چادرهای عشایر و یا خانه های روستایی، مراسم و جشن های آنان حتی جشن عروسی، یک موزه زنده است که این موزه ها عرصه به تصویر کشیدن ارتباط سه عنصر انسان، طبیعت و فرهنگ با همدیگر است؛ لذا بایستی با به نمایش گذاردن آنان به سایرین و سهیم شدن در فرهنگ آنان در حفظ و نگهداری آنها بکوشیم و اجازه ندهیم که این موزه زنده و جالب به فراموشی سپرده شود.

کارکردهای توریسم روستایی

گرچه توریسم روستایی پیامدهای مثبتی را دنبال دارد اما بدون برنامه ریزی و نظارت دقیق، حتی این نوع توریسم می تواند آسیب های جدی را بر پیکر روستاها وارد نماید این توریسم بر سه بعد اقتصادی، محیطی و اجتماعی - فرهنگی تاثیر دارد. اثرات مثبت و کارکردهای توریسم روستایی در ذیل بیان گردیده است:

۱- کارآفرینی برای جوانان و زنان روستایی، توسعه مراکز اشتغال کوچک و ایجاد شغل های متعدد و جلوگیری از مهاجرت

توریسم روستایی در بسیاری از مناطق تایوان یک عنصر مهم فعالیت های متنوع اقتصادی در نواحی روستایی برای افزایش درآمد مردم محلی و ایجاد مشاغل جدید است و از مشاغل مدرن محسوب می گردد. در این کشور، اساس توریسم روستایی، ترکیب محیط زیست روستایی با محصولات کشاورزی، فعالیت های مزرعه و فرهنگ های خاص موجود در روستا به منظور ایجاد فرصتی برای تمام افراد محلی می باشد و هدف عمده آن، ایجاد فرصت یاد شده بدون تخریب محیط زیست و حتی منبعی اضافی برای حفظ آن، همراه با فراهم کردن سلامت، امنیت غذایی و خدمات بیشتر می باشد. در بسیاری از مناطق این کشور، توریسم با ایجاد مشاغل برای جوانان باعث کاهش مهاجرت آنان به شهرها گردیده است (Kuo & Chiu, 2006). در مکزیک، این صنعت با توسعه مراکز اشتغال کوچک و آژانس های توسعه اقتصادی، باعث احراز هویت محلی، درگیری افراد و حرکت آنان به سمت توسعه پایدار شده است (Fraboli, et al., 2007).

۲- مشارکت افراد محلی در مدیریت و برنامه ریزی ها و نیز جلب مشارکت آنان در توسعه اقتصاد ملی با پتانسیل حفظ و حمایت از منابع طبیعی و محیط زیست

توریسم روستایی با نقشی که در جلب مشارکت افراد برای فعالیت های داوطلبانه در جامعه روستایی دارد، باعث توسعه اقتصاد جامعه گردیده و افراد با تعهدی که از این مشارکت داوطلبانه در خود احساس میکنند، در حفظ منابع طبیعی و محیط زیست خود نیز میکوشند. در اسکاتلند در صنعت

توریسم به میزان زیادی بر عناصری چون مدیریت بر چشم اندازهای طبیعی در جذب توریسم و نیز ارزیابی اثرات توریسم بر روی حفظ محیط زیست تاکید شده است و علاوه بر آن، اعتقاد دارند که فاکتوری که نایبستی در این مقوله مورد چشم پوشی قرار گیرد و در واقع، جوهره توریسم روستایی و مبنای سوق دادن آن به سمت توسعه ای پایدار و درازمدت است، مشارکت محلی و درگیری افراد جامعه محلی در قالب شبکه هاست. همچنین، بخوبی به اثرات منفی این توریسم از ابتدای امر توجه و سعی در جلوگیری از آن بعمل آمده است و در واقع ارتباط عمیقی را بین ارزش محافظت از منابع طبیعی، درآمد حاصل از صنعت توریسم و اشتغال زایی بوجود آورده است (Petric, 2003). در واقع مدیریت منابع طبیعی، افراد را درگیر کارهای جمعی و مشارکت می نماید.

۳- تزیین سرمایه به روستا و کاهش فقر با ایجاد یک کانال جهت ارزش افزوده محصولات محلی، رشد و حفظ صنایع دستی و خارج شدن از اقتصاد تک بعدی روستا و افزایش و تغییر شکل منابع در معرض خطر به سمت منابع پربازده و همراه با سودمندی و توزیع درآمد. با ورود هر توریسم به روستا، مشاغل جدیدی ایجاد می گردد که این امر باعث خارج شدن روستا از فعالیت های تک بعدی شده و درآمد بیشتری را برای افراد بدنبال خواهد داشت.

در مالزی، بدلیل دوری بسیاری از نواحی روستایی و عقب ماندگی آنان، این نواحی گزینه های محدودی برای توسعه اقتصادی دارند. روش های سنتی کسب درآمد و معیشت تنها منبع درآمدی برای ملزومات اولیه آنان است. برای رفع کاستی ها، نواحی روستایی مجبور به جستجوی گزیداری برای استفاده بهتر منابع محلی می باشند. لذا توریسم را برای بهبود شکل زندگی، القاء تغییرات مثبت و توزیع درآمد انتخاب نموده اند. این نیاز درک شده، آنان را رهنمون به ایجاد و احیاء راهی خارج از فعالیت های کشاورزی و خروج از اقتصاد تک بعدی در نواحی روستایی نموده است (Lash & Austin, 2003). و در کامبیا به نقل از کمپبل^۹، توریسم روستایی باعث جبران کسری درآمد، ایجاد اشتغال در محیط روستایی و گام برداشتن به سمت توسعه پایدار شده است (Jones, 1995).

در کشور تایلند پس از برپایی اجلاس سران کره زمین در "ریودژانیرو" و توجه خاص به مفهوم توسعه پایدار در صنعت توریسم، لزوم حفظ محیط زیست و منابع طبیعی، آموزش برای ایجاد آگاهی و درک مناسب هم برای گردشگران و هم مردم محلی و برپایی نهضتی که به تمامی افراد امکان مشارکت در روند توریسم را بدهد، توریسم روستایی جایگاه خود را پیدا کرد. روستاهایی با تنوعات مختلف تاریخی و آب و هوایی در این کشور یافت می شوند که برخی از آنها شناسایی و تحت پوشش طرح توسعه قرار گرفتند. علیرغم بحران اقتصادی سال ۱۹۹۷، حدود ۷,۲ میلیون نفر در این سال از تایلند بازدید کرده اند که درآمدی معادل ۵۹۹۳ میلیون دلار را در بر داشته است لذا در زمان بحران اقتصادی این مقوله، گزینه مناسبی بشمار می رود (Rattanasuwongchai, 1998).

۴- ارتباطات بیشتر روستاییان با سایر جوامع و فرهنگ های متنوع و ارتقاء سطح فرهنگ مردم محلی، حفظ و تداوم ارزشهای فرهنگی و شناساندن هویت محلی

^۹.Campbell

توریسم روستایی با خود تغییرات اجتماعی و اقتصادی و نیز فرهنگی را به همراه دارد و در حفظ میراث فرهنگی جامعه محلی مشارکت می نماید و تماس های اجتماعی بیشتری را برای افراد محلی و شانس افزون تری را برای آنان به منظور یادگیری سایر فرهنگ ها فراهم می نماید در سنگال این نوع توریسم بعنوان یک توریسم مسوولانه با هدف حمایت و ارتقاء ارزش فرهنگ های محلی و محیط زیست و فراهم نمودن منافی برای کاهش فقر و رفع نیازهای روستاییان برای مدیریت منابع طبیعی شان، باعث بهبود وضعیت روستاییان گردیده است. و در تایوان نیز این توریسم باعث تغییرات مثبت در ارزشهای افراد محلی، مشارکت با دولت و فرصتی برای تماس با فرهنگ های متنوع شده است (Kuo & Chiu, 2006).

۵- افزایش سرمایه اجتماعی و رفاه جوامع محلی

به دلیل نقش عمده مشارکت در توریسم روستایی، این صنعت با شرکت فعالانه افراد در فعالیت ها و ارتباط آنان با یکدیگر و اعتمادی که بر پایه این ارتباطات بوجود می آید، باعث افزایش سرمایه اجتماعی که از سرمایه های مهم و سوق دهنده به سمت توسعه پایدار جوامع محلی است، می گردد (Lai & Nepal, 2006; Jones, 1995).

در سال ۲۰۰۰ در Belize برنامه ارزیابی توریسم روستایی بصورت آزمایشی بطور موفقیت آمیزی اجرا شد که طی آن پایداری منطقه را با استفاده از درآمد توریسم افزایش داد و نشان داد که این صنعت، می تواند با جایگزینی صنایع خارجی شکست خورده به اقتصاد ملی کشورها کمک نماید (Lash & Austin, 2003).

جزء جدایی ناپذیر فلسفه توریسم روستایی، بسط و توسعه منافع اعضا جامعه محلی است. جوامع روستایی، گروه هدف برنامه های توسعه توریسم هستند زیرا آنها دارای طبیعت فراوان، فرهنگ و منابع انسانی هستند که می توانند جاذبه های قابل عرضه ای را در بازارها ایجاد نمایند. که برای رسیدن به این هدف بایستی:

- ۱ - نیازهای فرهنگی و اجتماعی جوامع محلی، درک و معرفی گردد
  - ۲ - برنامه ای واقع گرایانه و با کیفیت مناسب، طراحی گردد
  - ۳ - آگاهی و نگرش جوامع محلی نسبت به برنامه ها و حفظ محیط زیست و مقایسه این نوع توریسم با سایر برنامه های توسعه محلی، ایجاد گردد.
  - ۴ - آمادگی جوامع محلی در زمینه های رهبری، مهارت های سازمان های محلی، مهمان پذیری، تعلیم و راهنمایی و زیرسازی ها بررسی گردد. قبل از اجرای طرح، ارتباط جامعه محلی با تقاضاهای بازار و مهمانان از جنبه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و محیطی ارزیابی گردد.
- در نپال، توریسم روستایی بعنوان یکی از اصلی ترین نیروهای محرک در رشد و توسعه این کشور بشمار می رود. مفهوم توریسم روستایی در این کشور، اساسا بستگی به محصولات عرضه شده دارد (همان منبع).

سوء کارکردهای توریسم روستایی

- با ایجاد هتل های بزرگ و ساخت و ساز های زیاد در روستاهای هدف، باعث بهم خوردن بافت سنتی و اصیل روستا می گردد. همچنین استثمار بیش از حد و خارج از کنترل منابع طبیعی یا عدم نظارت دقیق باعث آلودگی محیط اطراف کمپ ها می شود.

- خطر بهره مندی بیشتر سرمایه گذاران و کارآفرینان شهری مانند تعلق تسهیلاتی مثل اقامتگاه ها به آنان، وارد شدن مواد لازم و ضروری مورد نیاز گردشگران از خارج از روستا بجای صنایع محلی و سودآوری تنها برای سرمایه گذاران شهری، ارتباط ضعیف بین صنعت توریسم و تولیدات محلی، واگذاری کارهای پست و پایین به نیروی کار محلی و محدود شدن فرصت اشتغال برای مردم محلی، عدم جذب درآمد حاصل از عوارض و مالیات ها در خود روستا .

- هجوم بازدید کنندگان با تنوع و تفاوت ارزشهای فرهنگی باعث از هم گسیختگی فرهنگ روستا می گردد. و حتی ممکن است جایگزینی ساخت های مدرن بجای سنتی، باعث گردد کشاورزی اولویت خود را از دست داده و جای خود را به توریسم بدهد. فقدان درک فرهنگ توریسم توسط افراد محلی وضعی رایج در کشورهای در حال توسعه می باشد (Rattanasuwongchai, 1998).

لذا، فرایند توریسم روستایی باید بگونه ای اصلاح شود که منافعش عاید روستاییان گردد. نبایستی تنها به بازاریابی و توسعه فیزیکی زیرساخت ها و تسهیلات توجه گردد بلکه تاکید بیشتر بایستی روی حفظ منابع، توسعه روستایی و مشارکت محلی باشد. و خصوصا به مفهوم توسعه پایدار در صنعت توریسم توجه خاصی مبذول گردد. توسعه توریسم بایستی با کمترین تاثیر ممکن روی فرهنگ و محیط جوامع محلی همراه باشد. بایستی شرایطی فراهم نمود که مردم محلی بتوانند به درک و شناخت صحیحی از توریسم دست یابند. به منظور کاهش اثرات منفی بر جوامع روستایی، بایستی مسوولین، گردشگران را در قالب گروه هایی سازماندهی کنند و افراد آموزش دیده ای همراه آنها حضور داشته باشد.

توریسم روستایی در ایران

براساس آمار جهانی گردشگری، درآمد حاصل از صنعت توریسم دنیا در سال گذشته، ۷۰۰ میلیارد دلار بوده است. کشور ما با توجه به قابلیت هایی همچون برخورداری جاذبه های متنوع محیطی، چشم اندازهای جاذب جغرافیایی و میراث های عظیم تاریخی و فرهنگی و تنوع اقلیمی جزو پنج کشور برتر جهان و از لحاظ آثار تاریخی و میراث فرهنگی جزو ۱۰ کشور برتر جهان است اما در جذب گردشگر رتبه ۱۲۰ را دارد که بایستی حداقل، ۱۰٪ این سهم را دارا باشد درحالیکه سهم ایران از این صنعت تنها کمتر از ۰,۱٪ است. تک بعدی بودن اقتصاد روستاها، وجود بافت های فرسوده و شهرشدن روستاها، از چالش های اساسی روستاهای کشور است لذا با راه اندازی و توسعه گردشگری روستایی، تغییرات ساختاری روستاها و ساماندهی زیربناها، رونق بخش های مختلف اقتصادی، تبادل فرهنگی، تقویت هویت ملی، احیای فرهنگ ها و سنن و مقاوم سازی و بهسازی بافت های فرسوده صورت خواهد گرفت. یکی از راه های عمران و آبادانی روستاها توسعه گردشگری

است و باید در راستای حفظ بافت‌های قدیمی و جلوگیری از تخریب اماکن گردشگری اقداماتی صورت گیرد (نمازی، ۱۳۸۵)..

توریسم روستایی - عشایری در ایران مبحث تازه ای است که همچون هر پدیده جدید دیگری با چالش‌های بسیار همراه بوده و گفت و گوهای پردامنه ای را در سالیان اخیر سبب گشته است. توجه اساسی به این امر، در واقع ادامه تکمیلی سیاست‌های دولت در طرح ساماندهی عشایر و رسیدگی به وضع معیشتی روستاییان است که از مباحث اصلی برنامه چهارم توسعه به شمار می آید و نیز مشاهده تجارب کشورهای در حال توسعه و حتی کشورهای اسلامی نشان می دهد که به موفقیت‌های زیادی در این زمینه رسیده اند. البته رسیدگی به مسائل عشایر به طور اخص برعهده سازمان امور عشایر نهاده شده و این سازمان با در دست گرفتن کارهای خدماتی و عمرانی، وظیفه زنده نگهداشتن فرهنگ غنی عشایر را به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری سپرده است. محور فعالیت‌های سازمان میراث فرهنگی نیز در این بخش، توسعه توریسم روستایی و عشایری است، به طوری که کارشناسان این سازمان، امیدوار هستند تا با واسطه آن، بتوانند افزون بر معرفی جاذبه‌ها، ارزش والا و تاریخ فرهنگی ایران را به جهانیان نشان دهند و حال و هوای تازه ای نیز به زندگی صادقانه و تحسین برانگیز این دسته از هموطنان ایرانی مان ببخشند (طالبی زاده، ۱۳۸۶).

توسعه گردشگری روستایی و عشایری، عامل مهمی در نجات روستاها، اشتغال و کارآفرینی، ایجاد شغل مکمل در کنار بیکاری‌های فصلی روستائیان، شناساندن میراث ملی در مناطق روستایی و عشایری است، و با توسعه گردشگری روستایی، ثروت‌ها به طور مستقیم به منازل روستائیان می رود و با این شرایط، پیش بینی می گردد که روند مهاجرت کاهش خواهد یافت.

جمع‌بندی، نتیجه گیری و پیشنهادات

با توجه به مطالب عنوان شده در خصوص پتانسیل بالا و جاذبه‌های فراوان روستاهای ایران، با رونق گردشگری در روستاهای دوردست و با تقویت شاخه‌هایی از این صنعت همچون "توریسم عشایر" و "توریسم روستایی" و ایجاد طرح‌های جامع توریسم روستایی می توان ابتدا به شناخت دقیق استعدادهای گردشگری در مناطق مختلف کشور پرداخت و با اجرایی نمودن طرحها، درآمد قابل ملاحظه‌ای را به سوی محروم‌ترین مناطق کشور سرازیر کرد، برای جوانان روستایی ایجاد شغل کرده، به زندگی آن‌ها حال و هوای تازه‌ای بخشیده و از سوی دیگر مانع از مهاجرت گسترده به شهرهای بزرگ که همانا یکی دیگر از چالش‌های مهم امروز دولت ایران می‌باشد؛ گردید. با توجه به اینکه صاحب‌نظران، مهمترین دلیل نارسایی در صنعت توریست روستایی ایران را عدم تبلیغ توانمندی‌های ایران در این زمینه می دانند و اظهار میدارند که ما از مجموع صدها روستای مستعد گردشگری فقط تعداد محدودی را می‌شناسیم، لذا بایستی مسئولین و علاقمندان به صنعت توریست تلاش کنند تا این توانمندی‌ها شناخته شود و نیز به موازات آن، فرهنگ سازی نیز صورت گیرد. این صنعت در ایران نوپاست و نیازمند ارتقاء آگاهی‌های عمومی است که برای انجام این کار می

توان از وجود دهیاران در ایجاد آگاهی های عمومی، شناساندن توانایی های بالقوه به روستاییان و توسعه گردشگری روستایی استفاده نمود.

همچنین مهمترین بعد توریسم روستایی در بخش عشایری نهفته است زیرا از آنجاییکه در اروپا چیزی به نام زندگی عشایری وجود ندارد و ۵۲ درصد توریست ها نیز طبیعت گرد هستند (نمازی، ۱۳۸۵)، بایستی به این نکته توجه نمود که ایران با استفاده از این پتانسیل می تواند مهمترین کشور در کسب در آمد ناشی از توریست روستایی در جهان باشد.

بعد مهمی که باعث موفقیت اکثر کشورهای مورد بحث در این زمینه و هدایت آنان به سمت توسعه ای پایدار گردیده است، مشارکت افراد محلی در مراحل مختلف اعم از طراحی برنامه ها و اجرای آن است. توسعه حاصل نخواهد شد مگر با مشارکت و حمایت از سوی جوامع محلی. با بررسی نگاشته ها روشن است که بیشتر این طرح ها با استفاده از سرمایه اجتماعی مردم روستا به نتیجه رسیده اند. مشارکت، اعتماد و ارتباطات که از مولفه های سرمایه اجتماعی می باشند، در بین روستاهای موفق در امر گردشگری، بسیار قوی بوده و طرح های توسعه ای نیز نه برای نفع شخصی تک تک افراد بلکه برای سود و استفاده همگانی ایجاد شده اند. سرمایه اجتماعی مناسب، قادر است تا با جلب مشارکت و همیاری های مردمی، هزینه های آرایه خدمات و تبادلات مختلف نظیر بازسازی بافت های فرسوده، حفظ و مراقبت از امکانات و تجهیزات روستایی، پاکیزگی و زیباسازی روستا، توسعه فضای سبز، را در حد قابل توجهی کاهش دهد. لذا با افزایش سرمایه اجتماعی شامل افزایش ارتباطات، مشارکت و به تبع آنها، اعتماد، این طرح ها می تواند به نتیجه مطلوبی برسد که برای تحقق این امر، افزایش NGO,s¹⁰ و CBO,s¹¹ توصیه می گردد. زیرا این سازمانهای غیردولتی بصورت داوطلبانه و بر اساس مشارکت افراد، راه اندازی شده و بصورت خودجوش فعالیت می نمایند. هماهنگی بین اعضای نظام های اجتماعی براساس هنجارهای غیررسمی در حال تبدیل شدن به یک بحث مهم در جوامع مختلف است و به تدریج جایگاه مهم تری را در الگوهای اقتصادی نوین به خود اختصاص می دهد با زمینه سازی موثر در راه اندازی این تشکلهای، توانمندی افراد بیشتر شده و با سپردن تدریجی وظایف، به چنین نهادهایی، ضمن کاهش هزینه ها، به توسعه پایدار روستایی کمک می شود.

قبل از هر چیزی بایستی آگاهی و احساس نیاز را در افراد جوامع محلی بوجود آورد. در چه زمانی جوامع نیاز به درگیری در این فعالیت ها یا آمادگی آن را دارند؟ آیا سازگار با جنبه های فرهنگی و اجتماعی آنان است؟ منافع ذی نفعان به چه صورت تضمین می گردد؟ چگونه پروژه، حفظ طبیعت را تضمین و حمایت می نماید؟

به منظور رفع مشکلات، رسیدن به اهداف و ارزیابی اثرات، برداشتن ۹ قدم کلیدی برای اجرای برنامه ها پیشنهاد می گردد:

¹⁰ . Non Government Organizations

¹¹ . Community Based Organizations

۱- ایجاد یک تیم برای برنامه ریزی که شامل تمامی ذی نفعان باشد و ارزیابی اینکه چه اثراتی روی ساکنان دارد.

۲- تغییر و بهبود نگرش ساکنان، اینکه چگونه در مورد توریسم فکر می کنند و چگونه بایستی رفتار نمایند. چراکه نگرش زیربنای رفتار انسانهاست. همچنین افزایش مهارت ارتباطی افراد و آموزش آنان در خصوص نحوه برخورد با توریست ها و نیز افزایش سطح مهارت دهباران در جذب توریست عنصری ضروری می باشد.

۳- هدفگذاری و ایجاد چشم انداز. جامعه در کجاست و به کجا می خواهد برود؟

۴- بررسی بازار توریسم، روندها و اینکه روستاهای هدف باید چه چیزی را عرضه نمایند.

۵- لیست و فهرست امکانات و جاذبه های لازم. توریست به چه چیزهایی احتیاج دارد و دنبال چه می باشند؟

درخصوص دو بند ۴ و ۵ می توان اقدامات زیر را انجام داد: بررسی و ایجاد جاذبه های روستایی با استفاده از نوآوری و خلاقیت، احداث واحدهای اقامتی، برپایی فروشگاه و نمایشگاه برای عرضه محصولات و تولیدات روستاهای هدف، ایجاد موزه روستایی و برگزاری جشنواره ها، مناسک و آیین ها را که می توان از عوامل ضروری در پیشبرد برنامه های توریسم روستایی و توسعه جوامع محلی دانست. همچنین شناسایی اماکن قدیمی، متروکه یا خالی از سکنه به دهیاری ها و بازسازی آنها بصورت مشارکتی به منظورهای مختلف مانند کلاس های آموزشی و یا تهیه اتاق مهمان برای سرویس دهی به گردشگران، می تواند اقدام مناسبی باشد. ضمناً لازم است استانداردهایی برای توسعه توریسم روستایی مشخص گردد و در طی آن، نقش روستاییان، دهباران و گردشگران روشن شود.

۶- تعیین و شناسایی پروژه های بالقوه، طولانی و کوتاه مدت، حدود پروژه اولیه برای شروع کار، تحلیل اثرات، پیش بینی هزینه و منافع زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی.

۷- افزایش جاذبه های توریستی که آن هم ابعاد مختلفی دارد. برای افزایش جاذبه های توریستی می توان اقدام به برگزاری انواع جشنواره های گردشگری روستایی نمود که از این طریق، ظرفیت ها، پتانسیل ها و جاذبه های زندگی روستایی و عشایری، محصولات کشاورزی و آداب و رسوم آن ها به نمایش گذاشته می شود.

۸- تاسیس صندوق های تعاونی در روستا. بطوریکه منابع حاصل از توریسم، صرف منافع عمومی گردد، مانع از انحصار آن در دست عده خاص شود و در رشد و توسعه منطقه کمک نماید.

۹- اطمینان از مشارکت فعال و هماهنگی ضروری تمامی موسسات مرتبط دولتی در سطح ملی، استانی و محلی. همچنین نقش بخش خصوصی و غیردولتی در توسعه توریسم روستایی بایستی روشن شود و وظایف تقسیم گردد. تشویق روستاییان به تشکیل نهادهای خودجوش و غیر دولتی برای مشارکت هرچه بیشتر و افزایش سرمایه اجتماعی، توصیه می گردد.

- رستمعلی زاده، ولی الله.(۱۳۸۶). "توریسم و توریسم روستایی". برگرفته از سایت www.blogfa.com.
- طالبی زاده، سارا.(۱۳۸۶). "دیدنی تری میراث در عصر فناوری، توریسم روستایی و عشایری". برگرفته از سایت www.magiran.com.
- ظهرابی، حمید.(۱۳۸۵). *تدوین الگوی مدیریت اکوتوریسم در حوزه آبخیز پیریشان*. مرکز علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.
- نمازی، علی محمد.(۱۳۸۵). "ایران مهمترین کشور در کسب درآمد ناشی از توریسم روستایی در جهان". مصاحبه حضوری. برگرفته از سایت www.irane1404.com.
- نمازی، علی محمد.(۱۳۸۶). مصاحبه حضوری. برگرفته از سایت www.farsnews.ir.
- Frapolli, E., Orozco, B., Moheno, M., Manrique, C. & Fernandez, G. (2007). "Biodiversity conservation, traditional agriculture and ecotourism: Land cover/land use change projections for a natural protected area in the northeastern Yucatan Peninsula, Mexico". *Journal of Landscape and Urban Planning*.
- Jones, S. (2005). "Community based ecotourism, The Significance of Social Capital". *Journal of Annals of Tourism Research*, Vol. 32, No. 2, pp. 303–324.
- Knowl, L. (2001). "Exploring the Phenomenon of Rural Tourism and Tourism's Interaction with Host Rural Communities". Lecturer in Tourism Studies.
- Kuo, N. & Chiu, Y. (2006). "The assessment of agritourism policy based on SEA combination with HIA". *Journal of Land Use Policy*. No. 23, Pp. 560-570.
- Lai, P. & Napal, S. K. (2006). "Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan". *Journal of Tourism Management*, Vol. 27.
- Li, W. (2005). "Community decisionmaking Participation in Development". *Journal of Annals of Tourism Research*, Vol. 33, No. 1, pp. 132–143.
- Lash, G. Y. B. & Austin, A. D. (2003). "A Guide to Community Assessment of Ecotourism as a Tool for Sustainable Development". *Rural Ecotourism Assessment Program*.
- Petric, L. (2003). "Constraints and possibilities of the rural tourism development with the special stress on the case of Croatia". ERSA 2003 Congress.
- Rattanasuwongchai, N. (1998). "Rural Tourism - the Impact on Rural Communities II. Thailand". *FOOD & FERTILIZER TECHNOLOGY CENTER*
- Walpole, M. J. & Goodwin, H. J. (2000). "Local Economic Impacts of Daragon in Indonesia". *Journal of Annals of Tourism Research*, Vol. 27, No. 3.

Rural Tourism, a New Paradigm Towards Sustainable Rural Development

By : M. H. Mohammadi and D. Hayati

Abstract

Today, tourism and its economic impacts is becoming a major economic pillar at global scale and the first rank income generating industry in favor of sustainable development. Tourism consists of varying forms of which, rural tourism is assumed as a means for socio-economic progression and new employment generation in rural regions through participation of local communities. At economic dimension, it takes steps towards poverty alleviation, small business/entrepreneurial generation, endangered natural resource restoration, and income generating activities, migration prevention, cross-cultural exposure and finally sustainable rural development. Presently, not only developed countries have gained tremendous benefits from this issue, but even developing countries topped by Asian states have also experienced substantive privileges favoring rural community advancement. By promotion of civilization, many metropolitans and populous centers are moving to integration and unification, and hence peoples are in search of diversification and innovation of new environments with wider focus on rural premises and their pretty views. On the other hand, villages deserve numerous diversities, may absorb many tourists. Iran has also appreciable natural potentials and monumental heritages in rural areas which underlie native and foreign tourism, but claims for negligible share in this industry. This study, while utilizing international experience in tourism attraction, analyzes the existing national potentials through descriptive-analytical method, followed by offering certain hints for tapping such potentials, supported by participation and investment of pertinent disciplines in community development plans and projects for greater sustainability of rural areas.

Key words ; Rural tourism, Rural community, Sustainable rural development, Rural employment, Tourism attraction